

378. Zeepkruid is een in de vrije natuur voorkomende plant
Maar is ook een sierplant voor in de privé tuin

Inleiding

Omstreeks het jaar 1900 schreef Jac.P. Thijsse in zijn *Wandelboekje voor Natuurvrienden* over het in de vrije natuur voorkomende *Zeepkruid*. Lees verder onder de foto.

Eén bloem heeft 5 uit elkaar staande kroonbladen. Een duidelijk herkenningsteken.
(Eigen foto's)

“Deze algemene plant van de duinen en langs de grote rivieren bloeit van juli tot oktober met mooie roze bloemen waarvan de kroon bladen (de bloemen zelf) wijd uiteen staan. Wordt ook als sierplant gekweekt, maar dan meestal met gevulde of dichte bloemen.

’s-Avonds beginnen de bloemen te geuren en worden dan bezocht door pijlstaartvlinders en verschillende uilsoorten, zoals het gamma uiltje (een nachtvlinder). Overdag komen hommels graag inbreken.”

Jac.P. (Cor) Thijsse, werd in 1875 geboren in Maastricht en in 1945 overleed hij in Overveen, was onderwijzer en schrijver van onder meer natuurboeken en boekjes (van de Verkade plaatjes). Hij was natuurbeschermer en stond bekend door zijn vele bijdragen op het gebied van natuureducatie, veldbiologie en natuurhistorie.

Zeepkruid

Wat is nuttig om te weten over Zeepkruid?

- Zeepkruid is ook een inheemse- en overblijvende plant uit de Anjerfamilie voor de wat wildere siertuin.
- Bloeit rijk en geurt heerlijk. Er is niets verkeerd mee.
- Doet het goed in rots- en tegeltuinen.
- Op de Rode Lijst komt Zeepkruid voor als *niet bedreigd*.
- Zeepkruid is een archeofyt; d.i. een door de mens vóór het jaar 1500 ingevoerde plant die zich verder op eigen kracht verspreidde.
- Zeepkruid breidt zich door wortelstokken sterk en daardoor groepsgewijs uit.
- Een wortelstok is een horizontaal onder de grond lopende stengel (dikkere wortel) van een plant, waaraan zich nieuwe plantjes boven de grond vormen.
- Zeepkruid is een aardige tuinplant, maar heeft de neiging tot woekeren. Het is daarom raadzaam de plant in de tuin in toom te houden.
- Bloeit in de periode juli tot eind september.
- Is winterhard; zelfs zeer winterhard.
- De hoogte is verschillend; 30 tot 80 cm; afhankelijk van de soort grond.
- Zeepkruid is een zon minnende soort met nectarrijke bloemen.
- Zeepkruidplanten worden graag bezocht door hommels, dag- en nachtvlinders. De laatste omdat zij een langere (rol)tong hebben om de nectar diep onder in de bloemen tot zich te kunnen nemen.
- Het blad van het zeepkruid is groen, smal langwerpig, eirond en tegenoverstaand aan de stengel. Kenmerkend zijn de bladeren die drie of vijf duidelijk parallel uitspringende nerven vertonen.
- Bloem en bloemkleur: vijf roze tot rood uiteenstaande kroonbladen (bloemen). Is een belangrijk herkenningspunt.
- De plant is niet eetbaar.
- Wilt u ze zelf planten? Zeven stuks op een m².
- De wetenschappelijke naam is *Sapponario officinales*.
- *Sapponario* gaat voor 'zeepachtig'.
- *Officinales* betekent 'geneeskrachtig, in gebruik bij de apotheek'.

- Van deze plant maakt men medicijn voor inwendige ontstekingen; vandaar Zeepkruid.
- Voor het wassen van tere kleding en het verwijderen van hardvochtige vlekken gebruikte men dit Zeepkruid.
- Maar ook als bleek- en vlekverwijdering middel.
- Daarvoor gebruikte men vooral de wortelstok (door deze uit te koken), maar ook de rest van de plant.

Het blad: groen, smal, langwerpig met duidelijke uitspringende nerven als herkenning.

‘Zeepkruid’ slaat op het vroeger gebruik van de wortelstokken. De gehele plant, maar vooral het wortelstelsel, bevat *saponine*, dat schuimt als de saponine en water bij elkaar uitkomen. In mijn jonge jaren leerde mijn oude leermeester mij handen te wassen met een handje droge Zeepkruidbloemen. Dat werkte ook zonder water, want er was op dat punt geen water. Begrepen heb ik dat tegenwoordig toiletzeep wel met het aroma van zeepkruidbloemen wordt geparfumeerd.

Habitat: is het gebied waar een plant of dier van nature thuishoort.

- Zeepkruid groeit in grasland en kruidige vegetaties op droge, matige voedselrijke standplaatsen.
- Deze plant zie je regelmatig in verstoord duingebied; veelal in de buurt van bebouwing en wegen.

- Ook op spoorwegemplacements, braakliggende percelen en opgespoten gronden kun je Zeepkruid tegenkomen.
- Langs de Grensmaas zie je ze wel staan op droge zonnige rivierdijken en op droge zandige plaatsen in de uiterwaarden.

Tot slot

De plant Zeepkruid in de vrije natuur en het Zeepkruid in de privétuin zoeken elkaar steeds meer op. Ja, vermengen zich al. Het Zeepkruid in de vrije natuur onderscheidt zich door de open bloemen en zijn mooier dan het Zeepkruid in de privétuin waarvan de bloemen gevuld zijn.

Er zijn meer planten die lijken op het Zeepkruid. Ik noem als voorbeeld *Silene*. Zeepkruid onderscheidt zich van *Silene* door het bezit van twee stijlen. Zo lijken ook de Nachtkoekoeksbloem en de Avondkoekoeksbloem uit de Anjerfamilie op het Zeepkruid. Om nog een voorbeeld te noemen. Voor het Zeepkruid wil ik in dit schrijven de loftrumpet steken. Komt u zo'n plant tegen, ga op een krukje bij de plant zitten en geniet ervan.

Vorenstaande sprokkelde ik bij elkaar uit boeken, boekjes, gepubliceerde artikelen en internet. Wat dat aangaat is niets van mijzelf. Steller van dit artikel probeerde van de verzamelde gegevens een leesbaar verhaal te maken. Voor de liefhebber is er echt wel iets in te vinden.

Den Bosch, september 2023

Piet Brugman

<https://brugmanpraat.typepad.com/>